

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПАРАБАДМІНТОНУ У ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Андрій Огнистий,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання та реабілітації,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
ognystyy@tnpu.edu.ua

Катерина Огнуста
кандидатка наук з фізичного виховання і спорту, доцентка,
доцентка кафедри фізичного виховання та реабілітації,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
ognysta@tnpu.edu.ua

Народженню дитини з порушеннями у фізичному та інтелектуальному розвитку в існуючих у світі спільнотах надається (і надавалося) різного значення. Навіть в одному суспільстві ця подія може мати безліч значень, зумовлених субкультурними уявленнями, стереотипами, цінностями, які варіюються як історично, так і географічно.

Розглядаючи проблеми інклюзивної освіти в Україні, необхідно зазначити, що ефективність її впровадження залежить, передусім від підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів, які усвідомлюють соціальну значущість своєї професії, мають високу мотивацію до професійної діяльності, знають вікові та психологічні особливості вихованців з різними патологіями розвитку, вміють реалізувати конструктивну педагогічну взаємодію між усіма суб'єктами освітнього середовища.

Фахівцю з фізичної культури та спорту у реалізації інклюзивного підходу в освіті відведено одну з провідних ролей, оскільки заняття фізичною культурою і спортом, відіграють пріоритетну роль у соціальній адаптації дітей з інвалідністю.

Підготовка фахівців фізичної культури і спорту до роботи в умовах інклюзивної освіти має цілий ряд проблем, а саме: проблема середовищних «бар'єрів» (вибір навчального матеріалу, що відповідає інтересам та можливостям усіх учнів класу; підвищена психологічна напруга педагога; складності спілкування школярів з інвалідністю, як зі здоровими однолітками, так і з педагогом та ін.).

Окрім цього, фахівець з фізичної культури та спорту працює в умовах підвищеної психологічної напруги, що пов'язано значною мірою з виконанням вимог щодо забезпечення безпеки занять фізичними вправами для всіх учасників освітнього процесу. Це пов'язано з тим що, педагогу необхідно більше уваги приділяти дітям, які мають відхилення у стані здоров'я.

Ще однією проблемою є специфіка занять дітьми з інвалідністю що передбачає використання спеціалізованого спортивного обладнання. Розвиток нових технологій дозволяє дітям навіть з важкими ушкодженнями опорно-рухового апарату брати участь у спортивних змаганнях у дисциплінах, які раніше були їм абсолютно недоступні. Покращене обладнання сприяє досягненню кращих результатів та підвищує безпеку для осіб які займаються [3].

В даний час вважається бажаним пропонувати людям з інвалідністю різні форми поведінки, стандартні для працездатних людей [6].

Регулярні фізичні навантаження, якими займаються люди, які страждають незворотними змінами в частинах опорно-рухового апарату, при підтримці працездатності інших частин можуть за відносно короткий проміжок часу принести дуже хороші результати в компенсації втрачених функцій [5].

Одним із ефективних засобів, який може використовуватись у заняття дітей з інвалідністю є бадмінтон.

Бадмінтон - це спорт для всіх і може бути доступним для всіх, хто хоче займатись та вдосконалюватись. Наявність інвалідності не виключає нікого з можливості займатися цим видом спорту; фактично, бадмінтон підвладний майже всім типам інвалідності.

Як правильно практикувати інклюзію через бадмінтон?

Вчителі переймаються таким запитанням: чи можна застосувати методи, випробувані на бадмінтоністах з належним фізичним станом, у заняттях для дітей з інвалідністю? Відповідь часто не однозначна, оскільки типи інвалідності значно різняться.

Щоб уникнути помилок, найкращі союзники - інформування та професійне навчання. Тому важливо знати походження інвалідності, її причини, характеристики, ускладнення, обмеження та можливості. Ці знання допоможуть учителеві побудувати відповідний діалог з учнем, адаптувати методику навчання, та засоби, які він використовує [5].

Парабадмінтон - це спортивна дисципліна для людей з інвалідністю, яка походить від бадмінтону. Зараз у світі спостерігається значне зростання інтересу до гри, оскільки в 2014 р. Міжнародний параолімпійський комітет (IPC) прийняв рішення про включення парабадмінтону починаючи з 2020 року до параолімпійських дисциплін [7].

Мета занять парабадмінтоном полягає в тому, щоб запропонувати педагогічні ресурси, які допоможуть у формуванні базових рухових навичок. Вчитель повинен зробити все можливе, щоб пробудити в учнів насолоду та задоволення від досвіду занять, легкого вивчення основних елементів, стати здатними займатися спортом автономно протягом подальшого життя. [1].

При організації занять парабадмінтоністів враховуються особливі потреби дітей з інвалідністю. Навчання має бути особливо індивідуалізованим [8].

У реалізації процесу навчання руховим діям та гри рекомендується застосовувати вправи, спрямовані на вдосконалення сенсомоторних навичок [4]. Кожен гравець, залежно від свого типу інвалідності, повинен з допомогою вчителя та самостійно знайти зручний і ефективний спосіб навчання та гри. Окрім звичайних тренувань з бадмінтону, які навчають і вдосконалюють техніку, учням з інвалідністю потрібно багато часу під час тренувань приділяти розвитку моторики. Це передбачає в першу чергу розвитку координаційних здібностей [4].

Деякі учні з інвалідністю не в змозі рухатися або грати, як здорові учні, тому вчителям та їх підопічним доведеться шукати альтернативи. Наступні елементи можуть бути корисними у спільній роботі над пошуком хороших рішень під час навчання у парабадмінтоні:

- **Спілкування** – Що можуть зробити учні? Звідки ви знаєте, які їхні здібності та як далеко їх розвинути чи вдосконалити?
- **Спостереження** – Спостерігайте за ними, коли вони виконують якусь діяльність, і коли вони не займаються, щоб побачити, як виглядають їхні рухи.
- **Адаптація** – Як ви можете використати ресурси та знання, які у вас уже є, і змінити їх, щоб вони відповідали учням з інвалідністю?
- **Творчість** – Думайте нестандартно, щоб допомогти учням у їхньому розвитку, незалежно від того, чи є вони початківцями чи гравцями національного рівня.
- **Зворотній зв'язок** – Спілкуйтеся з учнями, щоб почути їхні ідеї та запропонувати свої.
- **Аналіз** – Перевіряйте кожну вправу та рух, щоб допомогти учням розвиватися якнайкраще.

Це в свою чергу веде до того, що вчитель на уроці фізичної культури повинен:

- Знати своїх учнів – Вчителі повинні знати про своїх учнів і будь-які додаткові потреби, які вони можуть мати, це дозволить їм здійснити якісне планування.

- Мати план управління групою – Включає в себе пересування по майданчику. Чи достатньо місця дітям, якщо вони користуються адаптивним обладнанням або інвалідними візками?

- Мати план диференціації – Вчителі можуть використовувати у конспекті уроку колонку «Варіативність», а також власну креативність для розробки практик, які дозволять кожному досягти успіху.

- Використовувати адаптивне обладнання – по можливості вчителі повинні мати адаптивне обладнання, зокрема повітряні кульки, ракетки різного розміру тощо.

Під час адаптації вправ можна використовувати модель «STEP» що, запропонована Всесвітньою федерацією бадмінтону і використовується і міжнародній програмі навчання бадмінтону BWF Shuttle Time [2; 7] з метою допомогти вчителям приймати рішення що і як адаптувати (табл. 1).

Таблиця 1

**Модель адаптації вправ «STEP»
(за міжнародною програмою навчання бадмінтону BWF Shuttle
Time [2])**

ПРИНЦИП	ПРИКЛАДИ
S (space) = простір	Можливі модифікації:
Зміна простору дозволить вам полегшити або ускладнити діяльність, що дійсно може сприяти вашому плануванню. В ідеалі це може дозволити вам виконувати ту саму дію з усіма, змінюючи лише простір.	<ul style="list-style-type: none">• збільшення або зменшення розмірів майданчика;• зміна відстані між учнями (щоб зробити діяльність більш/менш складною чи простішою).
T (task) = Завдання	Можливі типи завдань:
Забезпечення різноманітності завдань протягом уроку зробить урок приємним, інклюзивним і цікавим для учнів	<ul style="list-style-type: none">• індивідуальний підхід, подачі з руки, подача з ракетки, рука з ракеткою, рука без ракетки

E (equipment) = Обладнання	Приклади адаптивного
<p>Використання різноманітного адаптивного обладнання підтримує всіх учнів у їхньому розвитку. Адаптація обладнання може дозволити вам викладати той самий урок, діяльність або навички для всіх у класі. Це може дозволити як менш здібним, так і більш здібним досягти успіху та мати виклик</p>	<p>• обладнання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • короткі ракетки або без ракеток (руки); • повітряні кулі; • паперові кульки; • орієнтири; • фішки; • обручі; • крісла
P (people) = Люди	Можлива динаміка:
<p>Зміна кількості учнів для різних заходів допоможе вам у плануванні інклюзивності.</p> <p>Деяким дітям може знадобитися додаткова підтримка однолітків аби краще справлятися з індивідуальними завданнями. Зміна кількості дітей для кожної діяльності також сприятиме розвитку навичок учнів</p>	<p>• індивідуальні завдання;</p> <ul style="list-style-type: none"> • робота в парі; • робота в малих групах; • ротація партнерів; <p>• використання здібних учнів як «помічників вчителя»</p>

Важливо знати учнів та їхні здібності та планувати заходи, які їм підходять. Якщо ви вважаєте, що вичерпали всі дії та варіанти, ви можете повернутися до діяльності, яка їм подобалася і була успішною, або поговорити з учнями та дізнатися, які інші варіанти можуть бути для них доступними.

Спостерігаючи за можливостями розвитку парабадмінтону в світі, слід звернути увагу на те, що в Україні недостатньо використовується досвід інших країн. Видається, що, опираючись на міцне становище бадмінтону в нашій країні, існують значні організаційні та тренувальні можливості, які дозволяють подальший розвиток такої цінної спортивної дисципліни як парабадмінтон. Популяризація переваг парабадмінтону залучить нових гравців, дозволить навчати вчителів і тренерів та популяризувати дисципліну серед людей з інвалідністю.

Загальновідомо, що заняття спортом інвалідів є чудовим лікувально-профілактичним заходом. Концепція інтеграції людей з інвалідністю через спорт є повсюдною. Парабадмінтон – завдяки своїй специфіці та правилам – сприймається як доступна дисципліна, а його

популярність пояснюється можливістю участі в грі людей з різними типами інвалідності.

Список використаних джерел:

1. Gallahue D. L.; Ozmun J. C.; Goodway J. D. Compreendendo o desenvolvimento motor: bebês, crianças, adolescentes e adultos. Porto Alegre : AMIGH, 2013. 492 p.
2. Inclusivity guide for teachers. English-Shuttle-Time-Teachers-Manuals. Printed by Fussian Advertising & Printing Sdn. Bhd. Kuala Lumpur, 2017. 20 p.
3. Koper M., Tasiemski T., Miejsce sportu w procesie rehabilitacji osób niepełnosprawnych fizycznie. *Niepełnosprawność – Zagadnienia, Problemy, Rozwiązania*, 2013. No. 3 (8)/ S. 111–134.
4. Ohnystyi A., Ohnysta K., Maliar E., Maliar N. Development of coordination abilities of young badminton players by means of the BWF Shuttle time international program. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University Series 15 Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*. 2024. March. P. 352–356. DOI:10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).77
5. Plinta R., Sport osób niepełnosprawnych. *Kinezyterapia*, 2003. No. 2. S. 167–180.
6. Rutkowska E., Wsparcie jako element rehabilitacji kompleksowej osób z niepełnosprawnością. *Niepełnosprawność – Zagadnienia, Problemy, Rozwiązania*, 2012. No. 3 (4). S. 39–52.
7. Shuttle Time : веб-сайт. URL <https://shuttletime.bwfbadminton.com> (дата звернення: 20.03.2024).
8. Winczewski P., Szostak J., Podobieństwa i odmienności treningu narciarskiego osób pełnosprawnych i niepełnosprawnych. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2014. № 11. С. 82–90.